

LÉON PLÉE — SPRIJINITOR AL UNIRII PRINCIPATELOR ROMÂNE

VASILE LUNGU

După înfrângerea revoluției muntene din 1848, majoritatea foștilor organizatori și conducători au fost siliți să emigreze. Cei mai mulți dintre ei s-au îndreptat spre Paris. Aici își petrecuseră anii tinereții, aici aveau prieteni și susținători devotați, aici sperau că vor găsi sprijin în opinia publică democratică pentru câștigarea pozițiilor pierdute.

Grupul de stînga al emigrației — în mijlocul căreia se remarcă Nicolae Bălcescu — urmărind să creeze un puternic curent în favoarea revoluției, intensifică acțiunea de informare a opiniei publice europene. Emigrații au început să scrie broșuri de propagandă și să întocmească memorii, unele semnate, altele anonime, căci sub anonim se puteau ataca probleme mai dificile pentru interesele naționale ale românilor. Se face apel la presa zilnică și de mare tiraj, care contribuie la formarea unor curente largi de opinie publică. Prin presă și în special prin presa franceză cu vederi democratice, patrioții români au susținut o propagandă activă. Problema de bază a acțiunii de propagandă, unirea Principatelor Române, s-a bucurat de sprijinul organelor de presă cu vederi democratice de pretutindeni.

Revoluționarii democrați ruși au susținut prin scris revendicările popoului român în momentele cele mai hotărîtoare ¹. De altfel, cauza Unirii a fost sprijinită și de organe „oficiale“ ale presei ruse ². În Anglia, „Daily News“ discută în numeroase articole problemele românești ³. Unele gazete germane și italiene dau și ele multă atenție Principatelor Române. Principalul cîmp de activitate pe tărîm publicistic este însă Franța, unde emigranții tipăresc studiile și articolele lor și găsesc sprijinitori în rîndul ziariștilor cu vederi progresiste și chiar din partea presei oficiale.

¹ P. Constantinescu-Iași, *Influența democrațiilor revoluționari ruși din sec. XIX asupra curentelor ideologice din țara noastră între 1850—1888*, în „Studii“, III (1950), nr. 3, p. 33 și urm.

² D. A. Sturdza, *Acte și Documente relative la Renașterea României*, vol. VII, p. 226—228.

³ *Ibidem*, vol. IV, p. 885—887; *ibidem*, vol. V, p. 462—644 și 704—706.

Dintre ziarile franceze, încă din 1852, ziarul „Le Siècle“ și-a pus larg la dispoziție coloanele sale publiciștilor care au dezbătut neconținut problemele privitoare la Principatele Române. Ziarul „Le Siècle“, plasat pe poziții republicane, era unul din cele mai importante organe ale presei franceze din secolul al XIX-lea. Joseph Havin, om politic și publicist, director al ziarului, cu convingeri democratice, cu toate dificultățile create presei de cel de-al doilea imperiu, a reușit să-și mențină ziarul și chiar să sporească influența lui ⁴.

Între colaboratorii de seamă ai ziarului „Le Siècle“ s-a numărat și Léon Plée, apărător sincer al intereselor românești⁵. În ce împrejurări a cunoscut pe emigranții români, nu știm. Corespondența lui, din care am putea afla lucruri interesante și poate unele aspecte noi din această epocă atât de zbuciumată din trecutul nostru, nu ne este cunoscută.

Între emigranții români și Léon Plée s-a cimentat o adâncă prietenie. El a fost un neobosit apărător al intereselor tuturor popoarelor oprimate. Așa se explică de ce s-a atașat ziarului de orientare republicană „Le Siècle“. Ca redactor șef al rubricii politice a acestei foi, el scrie un număr considerabil de articole, în care ia apărarea popoarelor în suferință. Plée susține în mod consecvent cauza poporului român, începându-și seria de articole în această privință încă din 1855, când se ocupa de problemele ce se discutau la conferințele de la Viena. Începând de la această dată și pînă la unirea din 1859, el descrie pe larg diferite probleme referitoare la Principatele Române. El discută și susține țelurile poporului român în cadrul politicii general europene, și în special în cadrul soluționării crizei orientale, care duse la războiul Crimeii.

În preajma convocării congresului de la Paris, J. Havin, directorul ziarului, publică un articol în care propune să fie invitați la congres: italienii, moldovenii, ungurii, sîrbii, polonii, care să se pronunțe asupra dorințelor lor⁶. La 19 ianuarie 1856, în același ziar, Léon Plée inserează articolul „*Où en est-on? Que fera-t-on?*“ în care, după ce discută problema orientală în tot ansamblul ei, se ocupă și de Principatele Române, opinînd ca aceste țări să fie puse sub garanția a cinci mari puteri, pentru a se asigura pacea în această regiune⁷.

Congresul se deschide la 25 februarie și cu această ocazie, Plée face un apel către participanți, în articolul *Les Roumains*, pentru soluționarea revendi-

⁴ Pentru „Le Siècle“ vezi: K. Marx, F. Engels, *Opere alese*, vol. I ed. II, Buc., 1955; P. Larousse, *Grand Dictionnaire...*, vol. IX, p. 117.

⁵ Léon Plée s-a născut la 30 iunie 1815 la Paris. Studiile sale literare le-a făcut la Strassbourg și tot în acest oraș studiază și dreptul. În 1839 intră în învățămînt și funcționează ca profesor de istorie la colegiile din Blois, Reims, Orléans. Între timp publică scrieri literare și științifice. Revenind la Paris debutează în presă. Fondează cu Henriette și Brisson „La revue des auteurs unis“, pe care o conduce ca șef redactor pînă în 1850, când trece la ziarul „Le Siècle“ unde Havin, directorul ziarului, i-a încredințat rubrica politică. Plée publică în acest ziar un număr considerabil de articole, în care susține, cu o convingere nestrămutată, principiul naționalităților. El a publicat în diverse serii studii: *L'Europe en 1858*, *Le Traité de Paris*, *La Pologne*, *Les Principautés Danubiennes*, *L'Italie* etc. Plée a devenit unul din cei mai de seamă ziariști ai secolului XIX. Moare în 1879.

(P. Larousse, *Grande Dictionnaire Universel*, vol. XII, p. 1171).

⁶ „Le Siècle“ din 2 ian. 1856.

⁷ *Ibidem*, din 19 ian. 1856.

cărilor poporului român, în spirit de echitate. Autorul arată că privirile Franței și Europei sînt îndreptate asupra congresului de la Paris și că „redeșteptarea” opiniei publice creează puterilor deliberante obligații foarte mari. „Istoria este acolo — scrie el — și așteaptă actele lor, națiunile sînt acolo și speră soluții, opinia publică este acolo și veghează cu o neliniște calmă, dar gata să doboare greșelile și deciziile care nu vor fi la înălțimea dezbaterilor”. El cere să se dea Principatelor Române organizarea cea mai conformă cu pacea și echilibrul general, ținîndu-se seamă de interesele și dorințele poporului român. Apoi, Plée discută soluțiile care circulau privind viitoarea reorganizare a Principatelor și se pronunță pentru soluția unirii întregului popor român, fiindcă numai în acest fel s-ar crea un front de rezistență destul de puternic, care să se opună tuturor ambițiilor marilor state absolutiste vecine, recunoscînd totodată și dificultățile acestei soluții. În încheiere, el cere ca poporul român să fie pus la adăpost de orice fel de opresiune și atrage atenția Congresului asupra nenorocirilor seculare și nemeritate ale viteazului popor român ⁸.

În congres s-au ivit deosebiri de opinii între marile puteri asupra viitoarei reorganizări și s-a ajuns la soluția pe care o știm, ca poporul român să fie consultat și dorințele lui să fie exprimate pe calea Divanurilor ad-hoc. Congresul hotărîse crearea unei Comisii europene care să ancheteze la fața locului și să înainteze propuneri asupra celor constatate.

Publicarea instrucțiunilor Congresului de la Paris, pentru Comisia amintită, a dat prilejul lui Léon Plée să discute într-un articol sarcinile acestei comisii. După Plée, comisia trebuia să țină seama de art. 25 al tratatului din 30 martie, să vadă, să examineze, să culegă și să raporteze Conferinței ceea ce a văzut, auzit și verificat. Comisia, deși nu poate lua decizii, se va pune în contact cu țara, ea va studia situația financiară, așezarea impozitelor, raporturile clerului cu administrația, regimul mănăstirilor, sistemul militar. După ce Divanurile vor fi constituite, comisia va lua legătura cu președinții acestor Divanuri, care îi vor transmite dorințele Principatelor Române. Léon Plée arată că nimeni n-are dreptul să se opună liberei manifestări de voință a moldovenilor și muntenilor, fie în timpul campaniei electorale, fie în Divanurile ce vor fi alese. De asemenea, cere să nu se exercite nici o influență asupra deliberării Divanurilor. El scrie: „Poporul român să fie sigur că partizanii sinceri ai libertății au privirile ațintite asupra comportării sale. Sîntem dispuși și facem cunoscut că vom apăra voința și dorințele poporului român, în măsura în care le vom cunoaște. O nouă pagină istorică începe pentru Țările Române, pagină demnă de trecutul lor” ⁹.

În articolul *Les Principautés*, Plée — după ce elogiază demnitatea cu care procedează poporul român în pregătirile preliminare pentru viitoarea lui organizare, dînd prin aceasta o dovadă evidentă că vrea să renască pe pămîntul patriei sale — nu pierde nici de data aceasta prilejul de a discuta și susține

⁸ „Le Siècle”, din 13 martie 1856.

⁹ *Ibidem*, din 7 febr. 1857. Reprodus de „L'Etoile du Danube”, din 9 febr. 1857, D. A. S t u r d z a, *op. cit.*, vol. III, p. 1121—1124.

teza unirii într-un singur stat a întregului popor român, unire care înlănește opoziția Turciei și Austriei¹⁰.

Léon Plée atrage atenția opiniei publice europene, în articolul *La Turquie et les Principautés*, asupra politicii de imixtiune otomană în Principatele Române. După ce face o amplă analiză a situației politice din sud-estul Europei, arată că, după un lung an de așteptare, tratatul de la Paris începea să fie executat, iar armata austriacă părăsea încet și cu mare regret bogatele țări dunărene pe care le ocupase fără lupte, în timp ce flota engleză era în drum spre Malta părăsind Constantinopolul. O singură putere bătea pasul pe loc, căci viitoarea emancipare a Principatelor părea să fie un supliciu pentru ea. Această putere era Turcia. Dacă Turcia — spune Plée — își înțelege situația în Europa, ea nu trebuie să mai mențină legăturile de vasalitate în Principatele Române. Aceste legături sînt rămășițe dintr-o altă epocă și timpul guvernărilor feudale a trecut. Turcia trebuie să-și facă din români prieteni, după cum Franța și i-a făcut pe belgieni. Deși Congresul de la Paris oprea toate presiunile externe în țările dunărene, trimișii turci în aceste țări — arăta Plée — combat pe toate căile Unirea, și pentru ziarele din Constantinopol, cuvîntul unionist este sinonim cu cel de agitator periculos. Europa a făcut mari sacrificii, susținea ziaristul progresist francez, pentru a salva Turcia și aceasta a contractat mari obligații. „Ce entuziasm ar produce în Europa — exclama el — o declarație a Turciei, că renunță la drepturile sale în favoarea românilor. Va stîrni aplauze, va fi sărbătorită, se va scrie în toate părțile, felicitînd-o“. Mai departe, Plée se adresează opiniei publice europene și caută să demonstreze, din nou, că cea mai fericită soluție în problema românească ar fi unirea întregului popor român. Dar timpul — spune ziaristul francez — n-a sosit încă pentru o unire așa de însemnată. Poporul român iubește artele și literatura, este capabil să dezvolte științele și ar fi o crimă contra umanității dacă acestui popor nu i s-ar asigura posibilitățile de dezvoltare.

Plée se adresează și poporului francez, citînd declarația guvernului referitoare la Unire, publicată în „Moniteur Universel“. În numele poporului francez, în amintirea soldaților francezi care zac în pămîntul Crimeii, în numele sîngerosului și costisitorului sacrificiu, el cere sfîrșitul suferințelor unui mic popor demn de simpatie universală. În continuare, Plée analizează atitudinea marilor puteri față de Unire. El arată că Rusia sprijină dorințele poporului român și este alături de Franța în această problemă. Vorbește apoi în mod ironic despre atitudinea Angliei. „... Se vorbește că Anglia este ostilă. Noi nu credem în această ostilitate. Ce interes poate să aibă Anglia în menținerea nenorocirilor în Moldova și Muntenia? Credem că este o calomnie și noi sîntem convinși că dacă guvernul englez face acest lucru contra Unirii românilor, națiunea engleză în masă îl va dezaproba“. Ocupîndu-se de atitudinea Austriei, Plée arată că opoziția acesteia nu surprinde, ea dorind să se întoarcă în Principate. Politica Austriei este clară și ar trebui să fie un avertisment pentru Turcia. Plée cere ca poporul român să fie lăsat să-și exprime dorințele în mod

¹⁰ Articol reprodus de „L'Etoile du Danube“, din 17 mart. 1857.

liber, așa cum prevăd stipulațiile tratatului de la Paris și instrucțiunile Comisiei europene și să înceteze toate presiunile externe. „... Dacă Turcia exercită încă presiuni, ea se pune cu bună știință în afara tratatelor. Europa poate să fie chemată să judece fără ea, și contra voinței ei. Noi care am servit-o în interesul civilizației și a influenței franceze, noi îi dăm acest avertisment”¹¹.

Față de necontenitele abuzuri antiunioniste, Léon Plée intervine și mai categoric, cerind turcilor să înceteze cu samavolniciile. În articolul *Union de la Roumanie*, el dezbate pe larg situația din Principate, căutînd să informeze opinia publică mondială despre abuzurile și teroarea ce domnesc în aceste țări. Demască în primul rînd insinuările Turciei și Austriei, care susțineau că țările n-ar fi pregătite pentru o unire administrativă și politică, ci doar pentru o simplă unificare economică, cu același sistem vamal și instituții comerciale, adică un fel de Zollverein.

Această soluție, menită să inducă în eroare poporul român, este combătută de Plée, care cerea alegătorilor din Principate să reziste, căci au suferit, au luptat și au învins împreună. Deși cîteva familii mari boierești sînt rivale — spune el — moldovenii și muntenii nu cunosc decît o singură luptă, aceea a independenței și a libertății și din manifestările poporului român se vede clar că el nu dorește decît o singură și adevărată Unire, adică cea politică. El adaugă că românii din cele două Principate știu mai bine decît oricine că, neunite, țările lor vor rămîne simple provincii sub suzeranitatea Turciei, în timp ce unite vor forma nucleul, în jurul căruia se va aduna întregul popor român.

Léon Plée se adresează Comisiei europene, care avea obligații întinse și delicate, și cere ca această comisie să nu ia informații de la palatele principiare, ci să meargă pînă la coliba clăcașului, unde să poată afla adevărata opinie și expresia voinței poporului român. Plée cere apoi opiniei publice mondiale să nu lase ca poporul român să fie răstignit. Italia nu s-a ridicat încă, iar Polonia a fost înșelată în speranțele sale. Cel puțin un popor să triumfe. Moldovenii și muntenii, continuă el, n-au nimic să-și reproșeze, iar agitația lor în favoarea Independenței și Unirii este demnă și calmă.

În încheiere, autorul spune că civilizația ar primi o grea lovitură dacă aceste speranțe ar fi înșelate, dacă manevre murdare ar împiedica independența promisă, libertatea așteptată și ar opri poporul român de a reveni la viață¹².

Din acest articol constatăm că Léon Plée vedea rezolvarea problemei românești numai cu ajutorul poporului de la care se putea aștepta renașterea națională. El demască marea boierime care, cu sprijinul dușmanilor unirii, căuta să împiedice această renaștere și viitorul a confirmat că Plée avea dreptate.

Față de amestecul tot mai evident al Turciei, mai ales în Moldova, față de încălcarea flagrantă a hotărîrilor tratatului de la Paris, Léon Plée intervine cu un nou articol intitulat *La Turquie et les Principautés*, în care prezenta în-

¹¹ „Le Siècle”, din 8 apr. 1857; articolul este reprodus în „L'Etoile du Danube”, din 10 aprilie 1857; D. A. Sturdza, *op. cit.*, vol. IV, p. 300—304.

¹² Articol reprodus de „L'Etoile du Danube”, din 22 apr. 1857; D. A. Sturdza etc., *op. cit.*, vol. IV, p. 393—396.

tr-o formă clară situația internațională a Principatelor Române față de Turcia în acea vreme. El arăta că Turcia nu avea dreptul de a se amesteca în treburile interne ale Principatelor. Suzeranitatea Turciei înceta în fața garanției puterilor semnatare. Singurul și unicul ei drept constatat prin tratatul de la Paris era acela de a se conforma voinței poporului român și de a ține seama de voința puterilor semnatare care nu pot tolera mult timp amestecul ei în Principate, ca și al Austriei sau al altei puteri. El denunță în fața opiniei publice europene abuzurile intolerabile ale Turciei, care nu numai că nu executa prevederile tratatului de la Paris, dar nu respecta voința poporului român și făcea totul ca să provoace în aceste țări expresia unei opinii nefirești: „... Noi am și prevenit-o, cu acea sinceritate, la care serviciile noastre din trecut ne-au dat dreptul, că este o mare greșală politică. Imperiul Otoman nu trebuie să creadă că în viitor nu va mai avea niciodată nevoie de ajutor. Evident că Turcia indispuie opinia publică europeană, care susține revendicările românești, și ea dă dovadă că este categoric opusă progresului, civilizației și libertății”. Plée își încheia articolul, arătând că istoria va da dreptate apărătorilor poporului român și nu celor care susțin și justifică politica retrogradă a turcilor și a altor puteri¹³.

Cum presa unionistă din Moldova era interzisă de guvernul lui Vogoride și deci n-avea cum să răspundă abuzurilor, samavolniciilor și calomniilor, sarcina aceasta revine într-o bună măsură presei străine cu vederi democratice care susținea lupta poporului român. Astfel ziarul „Daily News” denunță în fața opiniei publice engleze purtarea intolerabilă a lui Vogoride. Ziarul se adresează guvernului englez și-l acuză că aprobă și încurajează procedeele lui Vogoride, deși a declarat în fața lumii că poporul român din cele două țări trebuie să fie liber consultat¹⁴. La rîndul său, Léon Plée în articolul *Toujours les Principautés*, atacă violent guvernul turc acuzîndu-l de ingratitude și cere guvernului francez să intervină fără întârziere și să curme starea de lucruri din Principate. El cerea guvernului să-și respecte angajamentele luate. „... Pentru ce — scrie Plée — nu merge el pînă la capăt? Pentru ce nu pune capăt manevrelor turcești? Pentru ce nu cere respectarea strictă a tratatelor? El are tot felul de mijloace pentru a scoate din capul guvernului turc ideea că Europa se dezinteresează”. Plée face apoi apel la toate puterile semnatare ale tratatului din Paris, cerîndu-le să intervină urgent pentru a asigura libertatea de exprimare a poporului român. Autorul spune în continuare că guvernul turc nu mai ia în considerare avertismentele Franței, Prusiei, Sardiniei, nici chiar pe acelea ale Rusiei, deși socotelile Turciei cu Europa nu sînt încă încheiate. Sultanul a contractat îndatoriri față de Europa, cînd era pe punctul de a se prăbuși. Unde sînt garanțiile pe care le-a dat civilizației? Acum cînd se socotește salvat și întărit, prima sa grijă este de a opri libera exprimare a voinței naționale în Principate. Această stare de lucruri trebuie să atragă în mod serios atenția Europei, căci chestiunea Principatelor Române nu este mai puțin importantă decît începerea războiului oriental. În încheiere; Plée amintește din nou ce sacrificii

¹³ „Le Siècle” din 20 mai 1857, reproduc în „L'Etoile du Danube” din 28 mai 1857, și în D. A. Sturdza, *op. cit.*, vol. IV, p. 631—632.

¹⁴ D. A. Sturdza, *op. cit.*, vol. IV, p. 885—887.

enorme a făcut Franța pentru salvarea Turciei și susține că intervenția Franței pentru „libertatea României“ ar fi trebuit primită „cu aclamații pe țărmurile Bosforului“. Dar, guvernul turc dă dovadă că n-are nici tact, nici memorie și că pedeapsa nu va întârzia. Ea este gata și consistă în schimbarea intervenită în opinia publică. Turcia — scria autorul — se găsește în situația în care se găsea în 1853 și ea va vedea ce înseamnă o schimbare de orientare a opiniei publice ¹⁵.

Îndată ce s-a cunoscut rezultatul alegerilor falsificate în Moldova, valul de proteste din partea maselor populare conduse de patrioții români ia un caracter general, iar pe plan internațional presa democratică începe o campanie viguroasă, cerînd anularea alegerilor.

Léon Plée în numele opiniei publice franceze denunță în articolul *La Roumanie et le traité de Paris* cinismul, teroarea și fărădelegile la care s-au dat agenții guvernului turc în timpul alegerilor pentru Divanul ad-hoc din Moldova. Opinia publică se întreabă — scria el — de ce atîta îndelungată răbdare din partea Franței, de ce guvernul francez n-a chemat și obligat încă pe acești agenți la respectarea tratatelor? Plée analizează apoi rezultatul alegerilor din Moldova prin prisma dreptului internațional și al procedurii, arătînd că ceea ce se petrecea în Principate n-avea nicidecum un caracter definitiv, puterile contractante nefiind angajate cu nimic. Faptul că Vogoride, sprijinit de puterile anti-unioniste, a obținut o majoritate nefirească în favoarea opiniilor Porții, nu angaja de loc soarta Țării Românești și a Moldovei, după cum nu angaja puterile semnate ale tratatului de la Paris. Nici Țara Românească, nici Moldova nu se pronunță fără apel asupra soartei lor. Ele propun numai bazele organizării lor, însă puterile semnate au datoria să examineze dacă dorințele exprimate sînt dorințe libere sau forțate, dacă ele sînt sincere sau nu. Rezoluțiile Divanurilor trebuie înaintate Comisiei europene și aceasta, după ce va referi asupra lor, le va înainta Conferinței, care le va discuta și va elabora o convenție între puterile europene și Poartă și numai după aceasta se va emite un hațișerif de organizare a Principatelor Române. În sprijinul acestei argumentări, Plée citează articolele tratatului de la Paris, care stabileau procedura ce trebuia să urmeze pînă să se ajungă la organizarea definitivă a Principatelor.

Plée își arată adîncă admirație față de poporul român și cere opiniei publice europene să susțină cauza nobilă a acestui popor, căci emanciparea lui nu depinde nici de Vogoride, nici de amestecul otoman. El scoate apoi în evidență luptele poporului român, care, adesea, a dat loc la violențe, însă aceste violențe atestă în fața Europei forța și energia poporului român, care a rezistat și rezistă încă tuturor manevrelor dușmanilor lui. În încheiere, Plée face un nou apel la guvernul francez, în numele poporului francez. „... Noi sîntem siguri că Franța nu va abdica, un singur moment, de la misiunea care și-a asumat-o ca Moldova și Țara Românească să fie emancipate. Jugul lor a fost sfărîmat și opinia publică întregă va aplauda ceea ce se face în sensul acestei emancipări“¹⁶.

¹⁵ „Le Siècle“, din 5 iun. 1857; D. A. Sturdza, *op. cit.*, vol. V, p. 44—47.

¹⁶ „Le Siècle“, din 28 iulie 1857; articol reprodus în D. A. Sturdza..., *op. cit.*, vol. V, p. 305—308.

Puterile potrivnice legitimei aspirații ale poporului român n-au putut să-și impună punctul de vedere din cauza presiunii opiniei publice din țară și de peste hotare. Alegerile au fost anulate. Noile alegeri au dat Moldovei un Divan ad-hoc unionist, care, ca și cel de la București, exprima dorința și voința de unire a poporului român. Imediat ce s-a cunoscut această dorință, prietenii de peste hotare s-au grăbit să-și arate admirația lor prin presă. Léon Plée adresează prin ziarul „Le Siècle” salutul lui și al poporului francez, poporului român. „Salut acum românilor! Dacă ei nu formează încă un singur guvernământ, o coeziune constituțională, ei formează deja o uniune sufletească. Bucureștii și Iașul, despre care se declarase că niciodată nu se vor înțelege, sînt în deplin acord”. Moldovenii și muntenii — spune Plée — după 500 de ani, au arătat lumii întregi voința dar și curajul lor. „Reunite, inima Moldovei și a Valahiei animează același corp”¹⁷.

Deși cele două rezoluții votate în ambele țări arătau clar și precis dorințele poporului român asupra viitoarei lui organizări, totuși, presa austriacă și turcă se întreba ce caracter va avea Unirea: este unire administrativă, economică sau militară? Acestor întrebări le răspunde Léon Plée prin ziarul „Le Siècle”. El arăta că dezbaterile care continuau mai mult de un an au precizat caracterul unirii pe care o dorește poporul român. Poporul român nu s-a agitat niciodată pentru o simplă unire, ci pentru una completă. Chestiunea a fost pusă în felul acesta de la început, în broșuri, în cărți, în ziare și discuțiile diplomatice, pe care presa austriacă trebuia să le cunoască. Din prima zi, cînd s-a pronunțat cuvîntul unire, s-a pronunțat și cuvîntul națiune. Sub această lozincă au votat alegătorii și pe această bază au fost aleși deputații în divanuri. Deci este evident că principiul care le domină pe toate celelalte este cel al unirii complete. „Intențiile perfide ale Austriei și Turciei — spune Plée — sînt binecunoscute, însă sîntem siguri că Europa va apăra poporul român”¹⁸.

Secondînd acțiunea spre Unire a poporului român, Léon Plée publică articolul *Les vœux des divans roumains*, în care urmărește să cîștige simpatia opiniei publice mondiale în favoarea cauzei poporului român. El recomandă din nou susținerea problemei Unirii de către toți prietenii popoarelor care aspiră la libertate.

Plée își începe articolul arătînd că s-au scris numeroase volume asupra felului cum au dispărut imperii, sau despre ruinele îngrămădite de pe urma războaielor de cuceriri. Însă despre lupta pe care o duce un popor care aspiră să se ridice după o boală lungă sub privirile puterilor care au binevoit să promită sau să favorizeze reîntoarcerea lui la viață, se scrie prea puțin. Această luptă este o sîrbătoare în inima acelora care se interesează de popoarele oprimate. Hotărîrile românilor sînt unanime. „... Toți, moldoveni și munteni, mari și mici, nobili, burghezi, țărani, soldați, clerici și laici, toți n-au decît unul și același triplu gînd: Unirea indivizibilă a României libere, un guvernământ sincer constituțional”.

¹⁷ Articol reprodus de „L'Etoile du Danube”, din 5 oct. 1857; D. A. Sturdza..., *op. cit.*, vol. V, p. 696—697.

¹⁸ Articol reprodus în „L'Etoile du Danube”, din 5 oct. 1857.

Plée se ocupă apoi de starea de spirit din Principate în timpul notării rezoluțiilor, subliniind că s-au petrecut fapte și momente din cele mai emoționante. Dușmanii acestei mărețe mișcări — spune autorul — sînt conșternați și în derută. Nu se mai poate spune că nu sînt decît vagi aspirațiuni, după cum căutau să prezinte situația dușmanii poporului român. Actele sînt precise și determinante, nu se mai poate întinde nici o capcană. „... Sentimentul naționalității este cel al viitorului, care antrenează totul, domină totul, care adună totul, unifică totul în strigătul de „Trăiască România“, și este singurul care se aude acum pe malul Dunării“.

Autorul se adresează puterilor semnatare și Europei insistînd ca ziua întrunirii conferinței, care trebuia să decidă în ultima instanță, să nu se facă mult timp așteptată, căci emisarii Austriei și ziarele cabinetului din Viena nu-și ascund gîndurile potrivnice în această privință. Adversarii Unirii caută să amîne cît mai mult discuțiile finale ale diplomației. Puterile care protejează eforturile renescînde ale poporului român trebuie să fie tot așa de nerăbdătoare ca și România însăși și să grăbească convocarea conferinței. „Noi așteptăm în consecință — scrie Plée — cu o legitimă încredere verdictul definitiv al Congresului. De asemenea, rugăm puterile semnatare să nu lase să se obosească poporul român. S-a cerut o experiență, experiența este făcută. Pronunțați-vă în cel mai scurt timp, căci a devenit o necesitate morală“¹⁹.

Cu cît se amîna deschiderea conferinței de la Paris, cu atît creștea însă și îngrijorarea poporului român și a prietenilor lui. În primăvara anului 1858, Léon Plée se ocupă din nou de problema românească în articolul *La Question des Principautés Roumaines devant l'Europe*. El răspundea celor care erau îngrijorați de situația ce o rezerva Europa Principatelor Române și totodată pleda cu căldură cauza Unirii: „... poporul român voiește Unirea... Unire deplină, întregă și desăvîrșită; unire militară, unire administrativă și unire politică. Dorințele lui sînt atît de puternice și hotărîte, ca însuși tratatul de la Paris“. Plée arată apoi că îngrijorările multora nu erau îndreptățite. Aceste îngrijorări, scria el, s-au ivit datorită unor puteri care nu sînt de aceeași opinie cu poporul român. Turcia mai ales nu voiește unirea, Austria o respinge, iar Anglia duce o politică foarte îndoielnică. Dar problema — arată Plée — nu se reduce la bunăvoința uneia sau alteia din puteri. Sultanul, împăratul Austriei și regina Angliei au subscris ca poporul român să fie consultat și ascultat. „... Atunci marii și puternicii suverani au scris în actul din 30 martie, că opinia ce vor da ambele Divanuri se va lua în considerare“. Aceste hotăriri — susținea Plée — sînt scrise, ele au putere de lege. Nu se subscriu tratatele, ca a doua zi să fie încălcate! Nu se joacă astfel de comedii popoarelor. Acestea sînt legi pozitive, legi morale, sfinte, pe care șefii de state au îndatorirea de a le păzi.

Plée analizează, apoi, poziția față de Unire a celorlalte patru mari puteri, care sînt în majoritate și sprijineau poporul român în această luptă. Ocupîndu-se de Franța, el se întreabă dacă aceasta și-a schimbat atitudinea pe care a avut-o în trecut? Guvernul francez nu răspunde de atitudinea lui

¹⁹ Articol reprodus în „L'Etoile du Danube“, din 21 nov. 1857.

viitoare? Sînt în adevăr unele lucruri care stîrnesc îndoială? Rusia nu este în adevăr atît de angajată prin declarațiile ei ca Franța, dar sprijină Uniunea. Atitudinea Prusiei este cunoscută din circularele ei, iar Sardinia este nedespărțită de Franța.

Dar chiar cînd trei puteri ar refuza de a da dreptate poporului român, lucru care — după Plée — era cu neputință față de angajamentele luate sub semnătură, totuși, și în acest caz, majoritatea s-ar asigura. Dorințele românilor — arăta Plée — au fost spuse și sînt spuse cu cea mai mare energie și nu se poate ca Europa să se dezică. „... Nu! Nu! Patrioți români aveți mai multă încredere, voi ați făcut toate cîte ați fost datori a face“.

În încheiere, autorul caută să demonstreze din nou că prin unirea Principatelor Române într-un singur stat s-ar spori veniturile și s-ar micșora cheltuielile și în acest fel românii ar fi în stare să-și apere pămîntul lor, să-și dezvolte însușirile lor morale și materiale. De la o margine la alta a teritoriului românesc este numai o singură dorință: „Unirea“²⁰.

Conferința de la Paris se deschide în luna mai 1858, într-o atmosferă încărcată, lipsită de perspectivă promițătoare pentru poporul român, așa cum afirma Saint Marc Girardin, în unul din articolele lui, că problema românească se înțelegea bine în 1856, în 1857 se înțelegea mai puțin, iar în 1858 se înțelegea și mai puțin²¹. Léon Plée, care cunoștea această situație, publică în preajma deschiderii conferinței articolul *La future conférence; l'union des principautés*. În acest articol, Plée expune îngrijorarea poporului român, care după doi ani de așteptări înfrigate, încă nu știa ce situație îi stabilea Europa. „...Nenorocită Românie! Care prooroc ar fi putut gîndi acum doi ani că soarta ei va fi încă în discuție! Europa o luă sub a ei cheazășie, confirmă toate libertățile ei într-un act solemn, în care scrie că va fi unită, dacă populația ei ar dori-o, îi deschidea în sfîrșit în felul cel mai generos și cel mai larg porțile viitorului. Și ea a meritat. La apelul Europei s-a sculat ca un singur om, în liniștea cea mai nobilă hotărîrile ei au fost unanime, n-a fost nici cea mai mică tulburare în mișcarea ei de redeșteptare. Și cu toate acestea, iat-o astăzi înfățișîndu-se ca cerșetoare“. El face în numele civilizației un emoționant apel și cere conferinței să satisfacă dorințele poporului român, care în mod legal a fost totdeauna liber. Ar fi o monstruozitate din partea Europei dacă și-ar dezice promisiunile făcute²².

În articolul *La conférence — La Roumanie*, din 11 iunie 1858, Léon Plée răspunde obiecțiilor ridicate de presa potrivnică Unirii. El combate argumentele pe care presa reacționară le susținea *in extremis*, cum că prin Unirea Principatelor s-ar atinge integritatea Imperiului otoman. El combate această afirmație și cu argumente luate din „Journal de St. Petersburg“, subliniind că Principatele Române n-au făcut nici o dată parte din Imperiul otoman, ci i-au fost numai vasele. Apoi, el răspunde aceluia care susțineau că poporul român este corupt și lipsit de omogenitate.

²⁰ „Le Siècle“, din 3 mart. 1858.

²¹ D. A. Sturdza..., *op. cit.*, vol. VII, p. 11—13.

²² *Ibidem*, vol. VIII, p. 228—230.

„Și chiar admitînd că ar fi așa, cine vrea să-i facă educația? acei care pînă acum au răspîndit contra lui aceste acuzații? și Europa îl lasă expus influenței neîncetate unor astfel de institutori! Aceasta ar fi mai mult decît o nebunie, ar fi o crimă contra umanității. Românii au istoria lor care se poate citi, ei au o poezie înfocată și tină, balade și legende“. Și autorul descrie în culori foarte vii legenda lui Constantin Brîncoveanu. Continuă apoi arătînd numeroasele invazii care au trecut peste Principatele și citează proverbul „românul nu piere“. Ca să ilustreze acest proverb, el amintește debaterile care au avut loc în Divanurile ad-hoc și care au dovedit că românul nu pierduse nicidecum simțul politic și de progres.

El se referă la industria și agricultura română care sînt în dezvoltare, la tinerii răspîndiți în lume și care așteaptă de la Europa o patrie liberă. „Nu! Un popor care a rezistat cinci secole invaziilor și persecuțiilor și care s-a condus ca românii, care s-a purtat ca ei în ultimele alegeri, un astfel de popor nu este un popor sfîrșit“.

Plée urmărește apoi să intereseze cercurile de afaceri franceze, pentru ca acestea la rîndul lor să preseze guvernul să susțină năzuințele poporului român. În acest scop el se ocupă de bogatele resurse ce se găsesc în România, unde comerțanții și industriașii ar putea participa la punerea în valoare a acestor bogății. Această țară devenită liberă — susținea el — poate fi cea mai fertilă din Europa.

În timpul conferinței s-a ridicat printre alte obiecții și aceea că prin Unire țara ar avea frontierele prea expuse față de capacitatea ei de apărare. Plée răspunde și acestei obiecțiuni arătînd că sînt peste 50 de state mai slabe decît România. Dar, zicea el, nu mai sînt timpurile cînd forța era principiul suprem în relațiile dintre țări. Cu tratate bune, statele mici pot avea frontiere foarte puternice ²³.

Dar toate aceste eforturi și pledoarii depuse de prietenii sinceri și devotați cauzei poporului român și progresului au fost pentru moment zadarnice, căci, după cum se știe, marile puteri europene după aproape trei luni de debateri au ajuns la un compromis în problema românească, compromis despre care s-a vorbit în presa austriacă și turcă după întrederea de la Osborne. Conferința n-a luat în considerare dorințele poporului român exprimate în rezoluția celor două Divanuri, problema Unirii fiind doar parțial rezolvată în 1858.

Dar ceea ce nu rezolvase diplomația europeană va rezolva poporul român însuși, căci numai el își cunoștea interesele. Prin dubla alegere a lui Cuza, poporul român a găsit posibilitatea de a ocoli prevederile puse de Convenția de la Paris în calea Unirii. Unirea se înfăptuise peste capul puterilor garante.

Evenimentul acesta atît de semnificativ și lupta dusă de poporul român pentru înfăptuirea Unirii n-au trecut ca un fapt divers nici pentru reprezentanții mișcării revoluționare din Rusia, nici pentru prietenii devotați din apusul Europei. Léon Plée amărit de situația ce se rezerva poporului român prin convenția de la Paris, ca un protest contra guvernului francez care abdi-

²³ Articol reprodus din „Le Siècle“ în ziarul „Românul“, din 20 mai—11 iunie 1858.

case de la angajamentele luate, își lăsase pana „să ruginească“, așa cum îi plăcea să-și spună. Dar, după evenimentul din 24 ianuarie 1859 el se adresează poporului român și îl felicită pentru felul înțelept cum a știut să-și impună voința. Adresându-se guvernelor garante între care se duceau tratative dacă să se recunoască sau nu actul din 24 ianuarie, el spune că românii, cu o răbdare și rezervă de care Europa trebuie să țină seamă, au așteptat zadarnic ca diplomația europeană să le facă dreptate, și atunci ei au făcut singuri ceea ce trebuia să le facă Europa.

Plée sfătuiește pe conducătorii noului stat să dezvolte instituțiile naționale de care să beneficieze întregul popor, instituții care să ducă la vindecarea rănilor trecutului și să consolideze necontenit statul național. El se adresează în același timp și poporului francez pe care-l îndeamnă să caute să cunoască poporul român, popor blajin și ospitalier, sfătuind pe scriitorii și poeții francezi să-și caute motive de inspirație și pe malurile Dunării în patria Banului Mărăcine ²⁴.

Pentru tot ceea ce făcuse Léon Plée în momentele cruciale pentru poporul român, domnitorul Alex. Ion Cuza îi propune să vină în Moldova ca secretar al domnului și redactor șef al „Monitorului“ care trebuia să apară în limba română și franceză spre a fi răspândit și în străinătate ²⁵. Nu se cunosc motivele ce l-au determinat pe Plée să nu primească această propunere, însă el va continua să sprijine și în viitor năzuințele și interesele poporului nostru.

În fața amenințărilor de intervenție ale Austriei și Turciei, Cuza ia măsuri de apărare, căutând să procure arme din Franța. În acest sens, ministrul de externe din București comunică lui Ștefan Golescu care se afla la Paris să ia legătură cu Léon Plée, care este în măsură să ne procure pînă la 40 mii de puști, cu condiția de a se plăti la predare o treime din cost ²⁶.

Mai tîrziu, cînd noul stat național român se consolidase, Léon Plée se străduiește să trezească interesul cititorilor francezi pentru literatura română recenzînd în ziarul „Le Siècle“, poeziile lui D. Bolintineanu, V. Alecsandri etc. ²⁷. În vara anului 1861, Plée face un drum în România pentru a cunoaște poporul și a vedea țara pe care o apăruse cu atîta căldură. În drum spre România el se oprește la Budapesta, unde i se face o primire entuziastă, întrucît el susține și poporul maghiar în lupta lui pentru libertate ²⁸.

La sosirea lui Plée în țară, C. D. Aricescu, istoric și poet, îi închină o poezie cu titlul *Domnului Léon Plée, la sosirea sa în România*. Cităm prima strofă:

„O! tu, al libertății eroic luptător
Și al drepturilor noastre ardinte apărător,
Prin mine azi românii salută cu iubire
În patria lui Mircea a ta bună sosire!“

²⁴ „Le Siècle“, din 19 febr. 1859.

²⁵ Scrisoarea lui V. Alecsandri către I. Alecsandri (21.II.1859), în *Catalogul corespondenței lui V. Alecsandri*, Buc., 1957, p. 3.

²⁶ Alex. Cretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, Buc., 1934, vol. II p. 20—21.

²⁷ Bibl. Acad. R.S.R., corespondență inventariată nr. 20814; scris. lui G. Marian către L. Plée; idem, coresp. inv. nr. 20825; scris. lui L.P. către G. Marian.

²⁸ *Ibidem*, mss. 4868, f. 515.

În restul strofelor Aricescu roagă pe oaspete să comunice Franței ce a văzut în România și să-i acorde și în viitor același sprijin ²⁹. Plée dorea să cunoască frumusețile și bogățiile țării noastre.

Dintr-o depeșă telegrafică din 3 iulie 1861 a lui Bolintineanu către Cuza, aflăm că Plée fusese plăcut impresionat și chiar încântat de țară și de ospitalitatea cu care fusese întâmpinat. Mai aflăm că-și luase obligația, o dată ajuns la Paris, să facă să se scrie și mai mult în ziarele franceze despre dorințele legitime ale poporului român ³⁰. Amănunte interesante se desprind și dintr-o scrisoare a lui Bolintineanu către Cuza din 29 octombrie 1861. Bolintineanu, care se găsea în Turcia, îi comunică lui Cuza știrile primite de la Paris printr-un prieten, arătându-i că Plée își respecta promisiunea făcută și că niciodată ziarul „Le Siècle“ nu susținuse cu mai multă căldură cauza României și a domnitorului ei. Alte ziare pariziene, care de câțiva timp erau împotriva țării noastre, au trecut în urma unui articol al lui Plée la o atitudine favorabilă românilor și domnitorului Cuza. În scrisoare se mai spune că Léon Plée pregătea și o broșură despre România ³¹.

Printre luptătorii dinafară pentru cauza Unirii, ziaristul democrat Léon Plée se află la un loc de frunte. Sublinierea activității sale neobosite pe tărîm publicistic în favoarea năzuințelor legitime ale poporului român, care n-a fost lipsită de însemnătate, este pe deplin justificată.

---

²⁹ C. D. Aricescu, *Contul lebedei*, Buc, 1884, p. 49—51. Poezie publ. și în „Românul“ din 2 iulie 1861.

³⁰ Acad. R.S.R., ms. 4868, f. 515; Arhiva Cuza Vodă, vol. 15.

³¹ Acad. R.S.R. ms. 4868; Arhiva Cuza Vodă, vol. 15, f. 519—520.